

Prípadová štúdia: Remeselné spracovania dreva a drevnej suroviny v mikropodnikoch na Slovensku

Malé podniky sú dôležitou súčasťou ekonomiky. Okrem toho, že veľkou časťou prispievajú k tvorbe HDP, podieľajú sa na tvorbe pracovných miest, tak bránia veľkým podnikom získať monopolné postavenie na trhu. Malé podniky tak prispievajú k zdravému konkurenčnému prostrediu. V našej ekonomike pod „mikropodnik“ môžeme zaradiť podnik živnostníka alebo rodinný podnik (Strážovská, Strážovská, 2002). Pri remeselnej výrobe sa čoraz častejšie stretávame s rodinným podnikom, pretože remeselníci svoje vedomosti a zručnosti najčastejšie prenášajú z generácie na generáciu v rámci užšej alebo širšej rodiny. Títo remeselníci majú aj napriek mnohým, nielen ekonomickým, prekážkam, záujem o udržanie a uchovávanie tohto cenného dedičstva. Remeslo sprevádza ľudstvo celým jeho vývojom. V súčasnej globálnej dobe, je dôležité sa o remeslo starať, neustále ho udržiavať a rozvíjať, aby sa nevytratila jeho prirodzenosť. Remeslo je súčasťou kultúrneho dedičstva, a práve v dobe globalizácie je dôležité, cez remeslá udržať autentickosť národa. V posledných rokoch záujem o remeselnú (domácu) výrobu stúpa.

Slovensko je bohatá krajina na drevo a drevné suroviny. Ťažba dreva je zaradená do primárneho sektora. Drevo a jeho spracovanie, ktoré je základnou surovinou v našej krajine, zabezpečuje vysoký podiel produkcie hospodárstva, zamestnanosti, tržieb a tiež tvorí vysoký podiel exportu. Drevárska remeselná produkcia spracováva prevažne drevnú surovinu, ktorá je pre priemyselné spracovanie nevyužiteľná, a tak zvyšuje efektívnosť využitia tejto suroviny.

Na Slovensku patria drevárske remeslá k najznámejším a najrozšírenejším. Majú dlhú tradíciu, pretože drevo je najstarší a najdostupnejší materiál vhodný na výrobu výrobkov širokého využitia. Výrobky z dreva sa využívajú v interiéri aj exteriéri, ako nábytok, kuchynské nádoby, pomôcky, nástroje, dekoračné a úžitkové predmety, stojany, vešiaky, hračky a iné. Široké využitie má v stavebníctve, kultúre a umení. Drevo sa používa aj v móde, kde si nachádza uplatnenia hlavne pri remeselnej výrobe šperkov a rôznych doplnkov. (Mešša, 2012)

Cieľom prípadovej štúdie je na základe využitia teoretických východísk z oblasti remeselného spracovania dreva a postavenia remeselnej výroby na Slovensku, priniesť informácie a prehľad o štruktúre drevených remesiel, ktoré sa vyskytujú na Slovensku a priblížiť názor na súčasné postavenie drobných remeselníkov a možnosti uplatnenia produktov z oblasti drevených remesiel. Cieľom bolo tiež zistiť, ktoré faktory prispievajú k zachovaniu kultúrneho dedičstva a ktoré bránia a obmedzujú jeho rozvoj a udržiavanie.

Metodika výskumu

Cieľom prvej časti riešenia bolo zmapovať a vyšpecifikovať jednotlivé druhy tradičných drevárskych remesiel drobných remeselníkov na Slovensku.

1. Vyhľadávanie a rešerš teoretických podkladov a aktuálnych informácií z problematiky drevárskej remeselnej výroby na Slovensku. (Mešša, 2012, Herman, 2012)
2. Spracovanie dostupných informačných zdrojov metódami analýzy a syntézy, z printových aj internetových, ktoré vytvorili podklad pre zostavenie štruktúry tradičných drevárskych remesiel a pre zostavenie dotazníka empirického prieskumu.
3. Na základe teoretického prehľadu tradičných drevárskych remesiel boli remeslá graficky znázornené na mape Slovenska, v oblasti najčastejšieho výskytu zistených remesiel. (Findrová, Klementová, 2019)
4. Zistené informácie o druhoch tradičných drevených remesiel boli spracované prehľadne do tabuľky, podľa kritéria konečného využitia dreveného produktu. (Findrová, Klementová, 2019)
5. Metódou empirického prieskumu, formou dotazníkového dopytovania, bola mapovaná štruktúra existujúcich remesiel na Slovensku a súčasné postavenie remeselníkov. V dotazníku boli identifikované problémy a prekážky, s ktorými sa remeselníci pri svojej práci

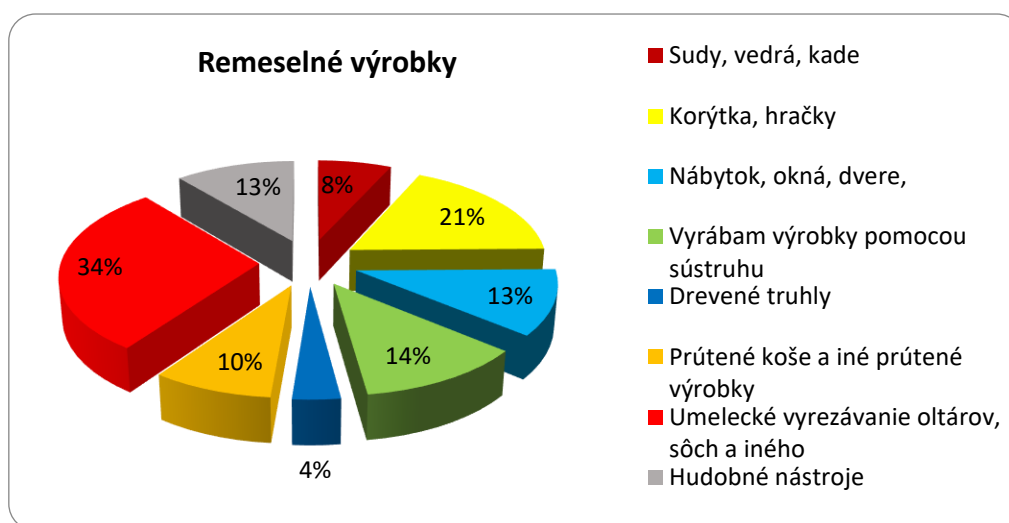
a realizácii výrobkov stretávajú a hodnotené faktory, ktoré bránia rozvoju a zachovaniu remesiel pre ďalšie generácie.

6. Pre tvorbu otázok z tejto oblasti bola využitá analýza a syntéza z problematiky mikro a makroekonómie, ekonomiky podniku, rodinného podnikania a základov marketingu. (Marková, 2015, Papula et al., 2015, Strážovská, Strážovská, 2002, Veber, 2008)
7. Pre presnejšiu analýzu získaných výsledkov je dôležité, vhodne zvoliť klasifikačné otázky, pomocou ktorých získame adresnejšiu identifikáciu sledovaných faktorov. V prípade identifikácie výskytu remesiel v rámci našej krajiny, je vhodným kritériom okres, z ktorého remeselníci pochádzajú a pôsobia. Na základe tejto informácie, je možné vytvoriť regionálne usporiadanie výskytu remesiel a sledovať ho v súvislosti s ostatnými makroekonomickými faktormi, ktoré môžu vplývať na jeho rozvoj, prípadne postupný zánik.
8. Pre potreby základného výskumu a využitia jeho výsledkov v praxi, získania prehľadu o stave v sledovanej oblasti, je možné použiť program Excel, ktorý umožňuje vyhodnocovať a členiť výsledky aj na základe klasifikačných otázok, ponúka tiež široký výber grafov pre zobrazenie a porovnávanie výsledkov jedného alebo viacerých faktorov.
9. Na základe získaných a analyzovaných výsledkov výskumu boli stanovené súčasné problémy remeselníkov v oblasti ekonomickej, administratívnej a sociálnej. Výsledky boli vyhodnotené štatisticky, graficky a popisne.

Získané boli aj závery o formách prezentácie a realizácie produkcie remeselníkov, záujem verejnosti o produkty, ich výrobu a o posúvanie remeselných zručností a skúseností mladšej generácii. Získané výsledky z analýzy skúmaných problémov, sú východiskom pre vytvorenie návrhov na zlepšenie postavenia a odporúčaní za účelom zachovania tradičných drevených remesiel na Slovensku.

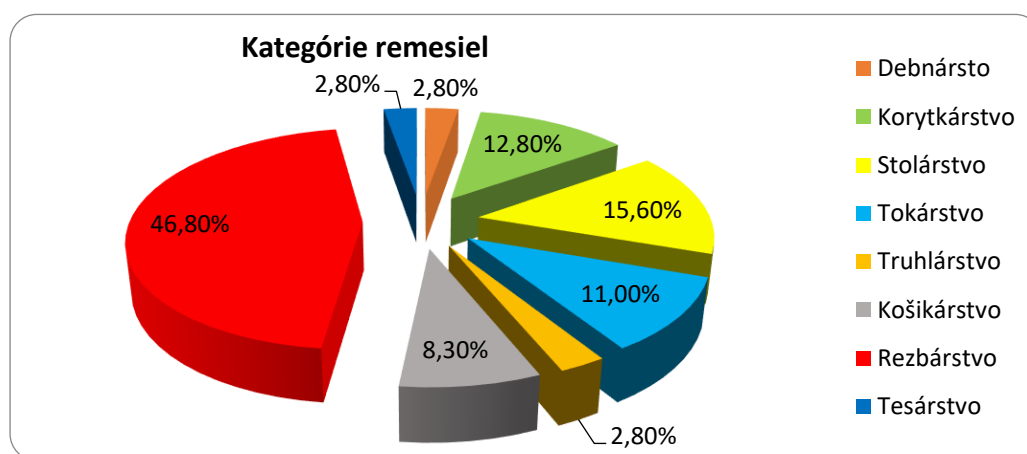
Vyhodnotenie empirického prieskumu

Cieľovou skupinou empirického prieskumu boli remeselníci, ktorí sa zaoberajú spracovaním dreva a drevnej suroviny. Na získanie spätnej väzby boli rozposielané dotazníky on-line, e-mailové adresy boli získané pomocou sociálnych sietí a rôznych internetových portálov na propagáciu remesiel, ako je Sashe, ÚLUV a pod. Do vyhodnotenia bolo zahrnutých 110 dotazníkov zo Žilinského kraja a 65 ks z Banskobystrického kraja. Dotazníkom boli zisťované informácie o remesle a remeselníctve, ďalšia časť bola zameraná na podnikateľskú aktivitu remeselníkov, ich problémy a bariéry v ďalšom rozvoji. Posledná časť zisťovala formy prezentácie remesiel, udržateľnosť a zviditeľňovanie remesiel. Prieskum bol realizovaný v Banskobystrickom a Žilinskom kraji, súčasťou klasifikačných otázok bol okres pôvodu remeselníka pre získanie regionálneho zastúpenia remesiel. Prvá časť otázok sa týkala remesla a jeho odbornosti. Tradičné remeselné výrobky boli na základe teoretických poznatkov rozdelené do remeselne príbuzných kategórií. Zisťovali sme, ktoré výrobky remeselníci v sledovaných krajoch vyrábajú. Obrázok 1 uvádza zastúpenie jednotlivých skupín výrobkov. Najpočetnejšia skupina vyrábaných výrobkov je umelecké vrezávanie oltárov, sôch a iných predmetov (34%). Druhou najpočetnejšiu skupinu 21%, tvoria remeselníci, vyrábajúci korýtka a hračky. V iných možnostiach respondenti uviedli, že vyrábajú dekorácie, odrážadlá, hojdačky, šperky (drevené motýliky, hrebene, prstene), vypaľované obrázky, dekoračné poličky, poznámkové tabule s vešiakom, kuchynský riad (misky, varešky, taniere), betlehemy, rekonštrukcie skanzenov, drevených kostolov, dekorácie (svietniky, stojany, debničky), kuchyne, schody, pergoly, prístrešky. Pri hudobných nástrojoch (13%), respondenti uviedli fujary, trombity, zvukové hračky, ukulele, píšťaly, gajdy, husle a ozembuchy. Zastúpenie výrobkov je široké, čo dokazuje využívanie dreva vo všetkých oblastiach života.

Obrázok 1 Remeselne vyrábané výrobky (vlastné spracovanie)

Následne bola zisťovaná kategória, do ktorej remeselníci zaraďujú svoju výrobu. Kategórie boli vypracované podľa teoretických poznatkov z odbornej literatúry, z regionálnych informačných zdrojov a rozhovorov s remeselníkmi. Obrázok 2 uvádza percentuálne zastúpenie jednotlivých kategórií remesiel. Najviac rozšírené je rezbárstvo, ktoré označilo 46,80% respondentov, nasleduje stolárstvo 15,60%, korytkárstvo 12,80%, tokárstvo 11% a košíkárstvo 8,30%. Vyskytuje sa aj truhlárstvo, debnárstvo a tesárstvo, s podielom 2,8%.

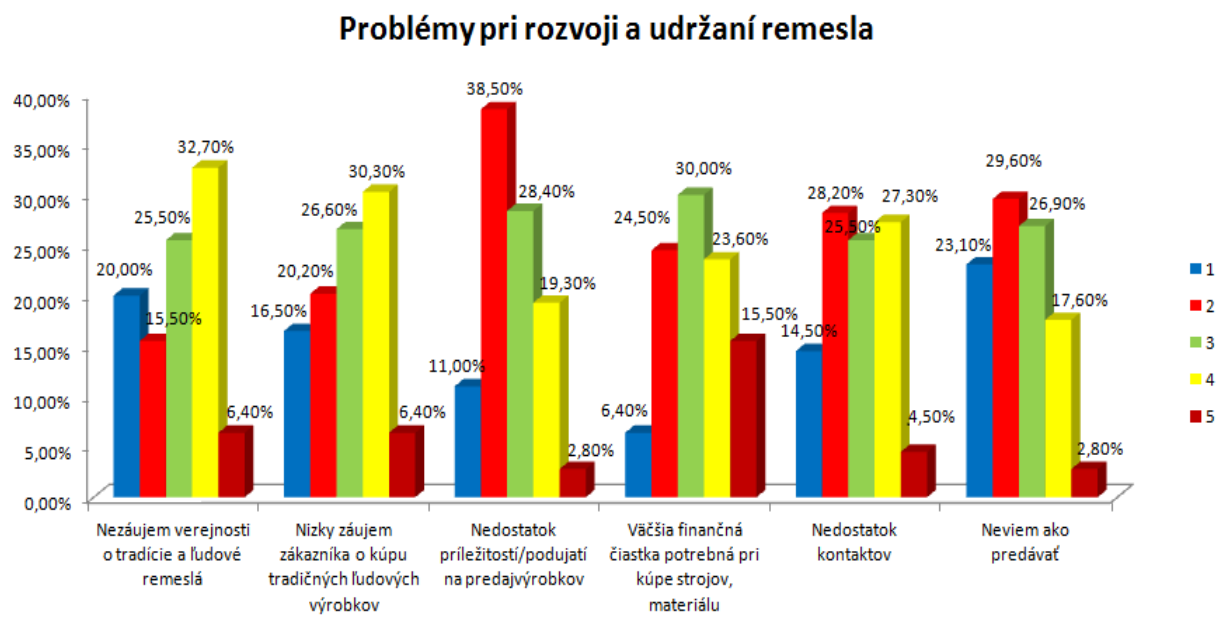

Obrázok 2 Kategórie remesiel (vlastné spracovanie)

Z výsledkov výskumu bolo zistené, že najčastejšie využívaná dreovina je smrek, s podielom 53,6%. Ďalej nasledujú dub, jedľa, javor. Najmenšie zastúpenie majú drevinu lipa, prútie z víby a brezy, exotické druhy dreva. Z iných drevín respondenti uviedli (uvedené od najčastejšie po najmenej sa vyskytujúce drevinu): *ovocné druhy dreva, jaseň, jelša, buk, baza, borovica, lieska, orech, agát, osika, breza, laminát, oliva, palisander a topol*. Až 87,20% remeselníkov uprednostňuje ručnú výrobu pred strojovou, resp. ručná práca je prevažujúca v jeho dielni. Na rozvoj a zachovanie remesla má vplyv aj to, ako sa k remeslu respondenti dostali, a to či sa remeslu venujú zo záľuby alebo je to spôsob obživy. Najviac respondentov vykonáva svoje remeslo ako záľubu vo svojom voľnom čase (48,60%), pozitívne pre rozvoj a zachovanie remesla je jeho dedičstvo v rámci rodiny (25,07%) a udržaniu remesiel napomáha aj nutnosť sa niečím živiť (24,80%). Najmenej remeselníkov k remeslu priviedli priatelia alebo

známi (3,70%), ostatných k remeslu priviedla literatúra, potreba vyrábať pre rodinu, odborná škola alebo náhoda. Medzi respondentami sa nachádzajú skúsení remeselníci a majstri, ktorí sa remeslu venujú viac ako 20 rokov, predstavujú 30,91% podiel. Kategória 15 – 20 rokov mala 24,55% podiel, 22,73% sa venuje remeslu 5 – 10 rokov, ostatní remeselníci sú s 10- 15 ročnou praxou. Traja respondenti sa remeslu venujú viac ako 30 rokov. Najviac sa respondenti venujú remeslu ako záľube (56%), formou živnosti podniká 32,10% remeselníkov a formou s.r.o. len 7,30%. Rodinné podnikanie uviedlo 2,8% . Ďalší pôsobia v rámci rôznych záujmových združení a spolkov. Rozvoju remesla v prvej generácii sa venuje až 72%, len 28% remeselníkov pôsobia v rodine 2 generácie, z toho 19% v rámci záľuby a 9% formou rodinného podnikania.

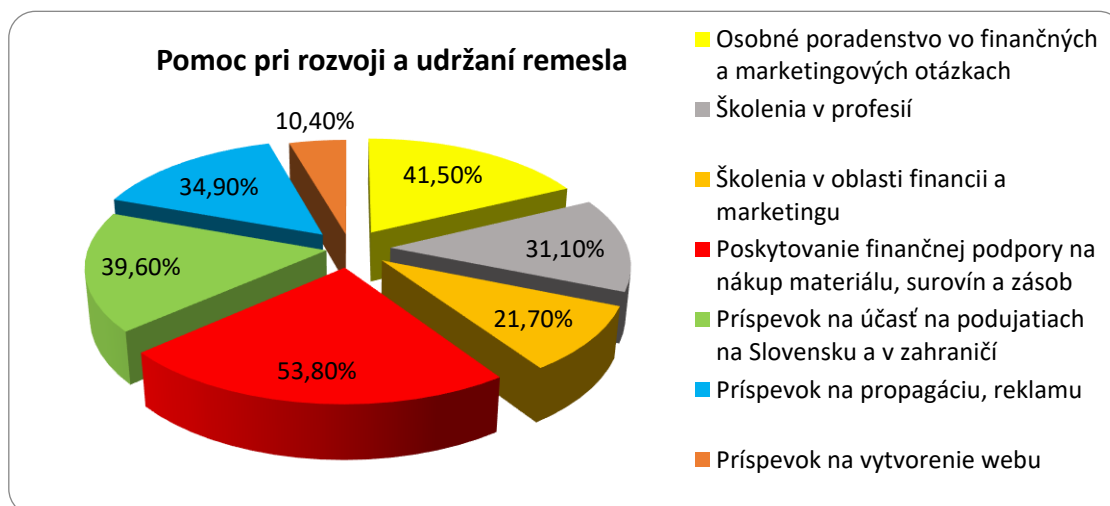
Problémy pri rozvoji a udržaní remesla. Zámerom tejto časti prieskumu bolo zistiť úroveň problémov, ktoré majú respondenti v súčasnosti pri vykonávaní remesla. Otázka ponúkala sedem možností z problematiky realizácie remeselných výrobkov a otvorenú možnosť s identifikáciou iného druhu problému alebo bariéry. Každý problém bol hodnotený na numerickej škále 1 -5, kde číslo 1 predstavovalo v danej oblasti najmenší alebo žiaden problém a číslo 5 najväčší problém. Meranie v uvedenej škále je možné vyhodnotiť pre každý problém aritmetickým priemerom jednotlivých hodnotení respondentov, čo by umožnilo uvedené problémy navzájom porovnať a stanoviť priority pri riešení a odstraňovaní bariér pre udržanie remesla. Pri vyjadrení smerodajnej odchýlky, je možné určiť, do akej miery sa hodnotenia respondentov zhodujú alebo rozchádzajú. Obrázok 3 nám graficky znázorňuje štruktúru hodnotenia jednotlivých problémov, ktoré sú vyjadrené percentuálnym podielom jednotlivých odpovedí. Je možné skonštatovať, že už číslo 3 predstavuje pre remeselníkov neistotu alebo negatívne skúsenosti a pocity v sledovanej oblasti. Súčet percentuálnych podielov pri bodovom hodnotení 3 – 5 je celkovo vysoký, čo znamená, že rozvoj a udržanie remesla na Slovensku sprevádzajú rôzne problémy, ktoré pramenia z nie celkom dobrého a jednoznačného postavenia remesla na Slovensku.

Obrázok 3 Štruktúra pri rozvoji a udržaní remesla (vlastné spracovanie)

Na základe výsledkov, takmer 65% remeselníkov pociťujú nízky záujem až nezáujem zo strany verejnosti o tradície a ľudové remeslá. To sa odráža aj v nízkom záujme o kúpu tradičných ľudových výrobkov. Remeselníci, ako menej problémovú oblasť, vidia nedostatok príležitostí/podujatí na predaj a prezentáciu výrobkov. Túto situáciu v posledných rokoch zlepšuje predaj a kontakty cez sociálne siete a niektoré internetové stránky. Vážny problém

získania vyšších finančných čiastok, potrebných pri kúpe strojov a materiálu uvádza len 15,50% respondentov, 30% opýtaných hodnotí tento problém priemerne, číslom 3, takmer 50% tvorili odpovede okolo priemeru. Ďalší skúmaný problém, sa týkal nedostatku kontaktov na inštitúciu, združenie, organizáciu alebo kontaktné miesto, na ktoré by sa remeselník mohol obrátiť v prípade potreby pomoci s predajom a prezentovaním výrobkov, s pomocou na kontakty pre získanie vstupného materiálu a pod. Problém s predajom sa zlepšil aj vďaka internetu, napriek tomu až 47% remeselníkov si s predajom nevie bez problémov poradiť, z čoho vyplýva, že aj v tejto oblasti je dôležité zlepšovať stav, aby si výrobky našli svoje miesto na trhu a svojho zákazníka, ktorý ocení remeselnú produkciu. Najviac remeselníkov prezentuje a predáva svoje výrobky na trhoch a jarmokoch, ktoré využíva 32,60% respondentov. Veľtrhy a výstavy využíva 23,35% remeselníkov. Prostredníctvom internetu predáva svoje výrobky 21,59% respondentov. Približne osem percent dodáva svoje výrobky obchodníkom alebo vyrábajú na zákazku a rovnaký počet ich nepredáva, vyrába len pre blízkych. Pri inej možnosti uviedli výstavy v informačných centrách, prednášky na univerzite, v skanzenoch, múzeách a galériách. Aby bola pomoc pre remeselníkov účinná, je dôležité vedieť, priamo od nich, čo by prispelo k ďalšiemu rozvoju a udržaniu remeselnej výroby na Slovensku. Obrázok 4 špecifikuje jednotlivé druhy pomoci, podľa potreby respondentov. Remeselníci mali možnosť označiť viac možností, uvedené percento je podiel z celkového počtu respondentov.

Obrázok 4 Štruktúra pomoci na rozvoj remesla (vlastné spracovanie)

Najviac remeselníkov by pri rozvoji a udržaní remesla prijalo finančnú podporu na nákup materiálu, surovín a zásob. Prijali by pomoc vo forme osobného poradenstva vo finančných a marketingových otázkach (41,50%), tiež príspevok na účasť na podujatiach na Slovensku a v zahraničí (39,60%). Príspevok na propagáciu a reklamu výrobkov a remeselnej činnosti by pomohol v 34,90%, využili by tiež školenia v profesii a školenia v oblasti financií a marketingu. Remeselníci majú vysoký záujem (81,50%) aj o stretnutia a výmenu skúseností s inými remeselníkmi. Svoje remeselné zručnosti posúvajú najviac medzi priateľmi a v rámci rodiny, približne 30%, 12% robí kurzy a 19% ich plánuje robiť, viac ako 6% uviedli, že o ich remeslo nie je (v danom kraji) záujem. Aj v tejto oblasti je vhodné využiť zhodnotenie a vyšpecifikovať remeslá, o ktoré nie je záujem, posúdiť ich význam a navrhnúť iné, špecifické možnosti zachovania tohto remesla..

Záver

Zachovanie tradičných drevených remesiel má význam z ekonomického, kultúrneho aj sociálneho hľadiska a prináša aj ďalšie benefity pre odborné komunity, odbornú verejnosť

v oblasti práce s drevom, celú našu spoločnosť a hospodárstvo krajiny. Remeselníci svojim postavením v našej krajine dokážu len ťažko konkurovať cenou, výrobkom z priemyselnej výroby alebo z dovozu (pre nízku kúpyschopnosť obyvateľstva na Slovensku). Dôležitá je podpora tradičných remesiel aj z hľadiska rozvoja rodinného podnikania, a tým zvýšenia zamestnanosti. Uvedená prípadová štúdia, realizovaná v Banskobystrickom a Žilinskom kraji, poskytuje návod, ako zmapovať tradičné remeslá, ich jednotlivé druhy a nadväznosť na región výskytu, súčasne vyskytujúce sa remeslá a súčasné problémy remeselníkov v jednotlivých regiónoch, postupne na celom Slovensku. Napriek tomu, že ministerstvá sa podieľajú na podpore MSP výrazným spôsobom, táto pomoc sa stále vo veľkej miere nedostáva k tým, pre ktorých je určená. Pre zvýšenie účinnosti je dôležitá spätná väzba. Poznanie problémov, nedostatkov a iných bariér, na regionálnej a národnej úrovni, je prvým krokom k ich klasifikácii a následnému návrhu na postupné a ciele odstraňovanie, v prospech udržania a rozvoja remesiel.

Použité zdroje:

- Findrová, M., Klementová, J. 2019. Analýza štruktúry mikropodnikov vo vybranom regióne v oblasti remeselného spracovania dreva a drevnej suroviny. Diplomová práca. Zvolen : Technická univerzita vo Zvolene. 91 s.
- HERMAN, J. 2012. Drevospracujúce remeslá. In Tradičné remeslá pre dnešok. Zvolen : Lesy Slovenskej republiky, š. p. – Lesnícke a drevárske múzeum Zvolen, 2012. ISBN 978-80-967437-6-6, s. 114 – 129.
- MARKOVÁ, V. 2015. Ekonomika podniku 1. Banská Bystrica : Belianum, 2015. 163s. ISBN 978-80-557-0985-7.
- MEŠŠA, M. 2012. Domácka výroba z dreva a ľudové drevospracujúce remeslá. In Tradičné remeslá pre dnešok. Zvolen : Lesy Slovenskej republiky, š. p. – Lesnícke a drevárske múzeum Zvolen, 2012. ISBN 978-80-967437-6-6, s. 12 - 30.
- PAPULA, J. et al. 2015. Podnikanie a podnikateľské myslenie I. Bratislava : Wolters Kluwer, 2015. 240 s. ISBN 978-80-7478-950-2.
- STRÁŽOVSKÁ, E., STRÁŽOVSKÁ, Ľ. 2002. Rodinné podnikanie, Bratislava : Sprint. 178 s. ISBN 80-89085-00-8.
- VEBER, J. 2008. Podnikání malé a střední firmy, Havlíčkov Brod : Grada Publishing. 2008. 320 s. ISBN 978-80-247-2409-6.